

BOJ PROTI ŠABLONOVITOSTI VO VOJENSKOM UMENÍ

Plk. pech. Ján Lipový

Vo februári tohto roku konala sa v Brne ideologická konferencia vedeckých pracovníkov. Na základe hlavných referátov bola otvorená v jednotlivých skupinách široká diskusia, v ktorej sa odhaľoval skutočný stav v jednotlivých vedeckých oboroch, odhaľovali sa nedostatky a dávaly sa cenné podnety, jakou cestou sa uberať v ďalšej práci.

Po diskusii v skupine vojenskej bolo prijaté usnesenie, v ktorom medzi iným bol vyhlásený boj proti šablonovitosti vo vojenskom umení. V československej armáde čerpáme z veľkých skúseností armády Sovietskej, ktorá nám poskytuje všemožnú, neoceniteľnú pomoc. Prikročili sme k štúdiu a osvojovaniu si sovietskeho vojenského umenia, vojenského umenia prvého socialistického štátu, ktoré má hlavné korene v marxistickej dialektickej metóde. Sovietske vojenské umenie má tvorivý charakter, je v priamom rozpore so šablonovitým uplatňovaním jeho poučiek v praxi. Táto skutočnosť priamo vyviera zo základných rysov marxistickej dialektickej metódy.

Jako podklad k ďalšiemu rozboru otázok, osvetlenie ktorých som si vytýčil za cieľ vo svojom článku, uvediem jeden z hlavných rysov marxistickej dialektickej metódy.

„V protiklade k metafyzike skúma dialektika prírodu nie jako náhodný shluk vecí a javov, navzájom odlúčených, navzájom izolovaných a na sebe nezávislých, ale ako súvislý, jednotný celok, kde veci a javy sú vzájemne organicky na sebe závislé a vzájomne sa podmieňujú.“

Preto dialektická metóda súdi, že „ani jeden jav v prírode nemožno pochopiť, ak ho vezmeme izolovane, mimo súvislosti s okolitými javmi, lebo hocktorý jav v hocktorej oblasti prírody môže sa zmeniť v nesmysel, ak ho skúmame mimo súvislosti s okolitými podmienkami, oddelene od nich, a naopak, hocktorý jav možno pochopiť a zdôvodniť, ak je skúmaný v nerozlučnej súvislosti s okolitými javmi, vo svojej podmienenosti s okolitými javmi“ (Dejiny VKS(b) str. 100).

Vychádzajúc z tohto rysu marxistickej dialektickej metódy, poukážem na niekoľkých praktických prípadoch na nesprávne šablonovité riešenie problémov vo vojenskom umení a pokusím sa osvetliť správny podchod k ich riešeniu.

Vo svojom článku rozoberiem otázky:

1. veliteľský prieskum a organizácia súčinnosti,
2. druhý sled a vševojsková záloha.

Súčasne poukážem na ich vzájomnú súvislosť za účelom pochopenia ich podstaty a na šablonovitosť pri riešení uvedených otázok.

1. Veliteľský prieskum a organizácie súčinnosti

Zásadný rozpor v nazeraní na tieto otázky spočíva v tom, že rada dôstojníkov a generálov je toho názoru, že sa veliteľský prieskum a organizácia súčinnosti musí prevádzkať „zásadne“ súčasne v jeden deň, iní sú toho názoru, že sa tak musí diať „zásadne“ v iné dni, teda súčinnosť sa bude organizovať v ďalší deň po prevedenom veliteľskom prieskume. Slovo „zásadne“ som uviedol v úvodzovkách preto, že toto slovo vo vojenskom slovníku zvučí cudze a smeruje k šablonovitosti v prevádzaní rôznych úkonov v bojovej činnosti vojsk. Prevádzkať určitú bojovú činnosť „zásadne“ tak lebo onak znamená prikročiť k šablonovitosti, k sošňurovaniu jednotiek, k omedzovaniu iniciatívy veliteľov, k vedeniu veliteľov k strachu pred zodpovednosťou a hlavne dávať nepriateľovi do rúk veľkú zbraň, t. j.

možnosť ľahkého predvídania spôsobu našej činnosti a tak i včasnému prevedeniu protipopatrení a tým k nezdaru určitej bojovej činnosti. Charakteristickú šablonovitú bojovú činnosť prevádzali Nemci. Pokiaľ sa uskutočňovali všetky ich operácie „podľa plánu“, na príklad operácie v Poľsku, Francii a iných štátoch Európy, dosahovali lacných úspechov. Jakmile sa však stretli na svojom lupičskom pochode so Sovietskou armádou, narážali na samé „nepredvídanosti“, velitelia a bojovníci strácali hlavu, lebo Sovietska armáda im pripravovala prekvapenia za prekvapením, pretože jej velitelia uplatňovali sovietske vojenské umenie tvorivo a nie šablonovite.

Z uvedeného plynie jeden záver, že ani jedna z uvedených „zásad“ neobstojí. Aby sme však došli k správneému záveru, vychádzajme zo základného rysu marxistickej dialektickej metódy, uvedenej na začiatku, t. j. že všetky javy sú vzájomne organicky sviazané, sú na sebe závislé a vzájomne sa podmieniajú. Dialektická metóda súdi, že ani jeden jav v prírode nemôže byť pochopený, keď je braný izolovane, mimo súvislosť s okolitými javmi.

Prevediem krátky rozbor, na čom závisí prevádzanie veliteľského prieskumu a organizácie súčinnosti. Veliteľský prieskum je činnosť spojená s vypracovaním rozhodnutia veliteľa, kdežto organizácia súčinnosti je činnosť spojená s prevedením tohto rozhodnutia. Zdálo by sa teda, že tá, ktorá tvrdila, že sa prevádza organizácia súčinnosti „zásadne“ po prevedenom veliteľskom prieskume, sú na správnej ceste. Na veliteľskom prieskume je vypracované konečné rozhodnutie, ktoré prenikne do všetkých jednotiek a je podkladom pre organizáciu súčinnosti. Tento postup je logicky správny a bude najvýhodnejšie, ak ho bude možno prevádzať najčastejšie. Ovšem nie „zásadne“, pretože vzájomné spojenie týchto úkonov je závislé zase na situácii, v ktorej prebieha. Jestliže prevádzam túto činnosť v situácii, v ktorej nehrozí nebezpečenie z oneskorenia, t. j. jak na prípravu útoku i obrany je relatívne dostatok času, potom je výhodnejšie, aby veliteľ po vydaní konečného rozhodnutia ponechal potrebný čas k preniknutiu tohto rozhodnutia k podriadeným a súčinnosť organizoval až po ujasnení si jeho rozhodnutia podriadenými. V inom prípade, keď organizujeme útok na spešne zaujatú obranu, protiútok lebo protiúder v obrane, prípadne organizujeme obranu v situácii, v ktorej nepriateľ môže prejsť do útoku v krátkej dobe, bude potrebné organizovať veliteľský prieskum i súčinnosť v čase veľmi obmedzenom, často len niekoľkými hodinami — prakticky súčasne. Vidno z toho jasne, že je treba skúmať všetky vlivy, ktoré na uvedenú činnosť pôsobia, sú s touto sviazané a na základe reálneho zhodnotenia týchto vlivov prikrčiť i k odpovedajúcej činnosti.

Záverom je možné uviesť, že je nesprávne a zbrklé rozhodnutie o nastávajúcej činnosti, alebo jednotlivých jej úkonov, ktoré nie je odôvodnené reálnym zhodnotením situácie a všetkých javov, majúcich vliv na danú činnosť. Len triezvym zhodnotením skutočností, posúdením nastávajúcej činnosti vo vzájomnej súvislosti je možné prísť i k správny a situácii odpovedajúcim záverom.

2. Druhý sled a vševojsková záloha

Za účelom upresnenia pokladám za nutné v prvom rade uviesť, v čom sa odlišuje druhý sled od vševojskovej zálohy. Bude to hlavne úkol a veľkosť.

Druhý sled má predom stanovený úkol, napríklad „vojsť do prielomu z čiar s úkolom rozvíjať úspech atď.“. Predstavuje čo do veľkosti asi $\frac{1}{3}$ sil, t. j., u AS bude druhým sledom jedna divízia; u divízie jeden pluk a podobne.

Vševojsková záloha nemá predom stanoveného úkolu a môže dostať rôzne úkoly, vyplývajúce zo situácie predom neupresnené. Predstavuje čo do veľkosti asi $\frac{1}{6}$ sil, t. j. u sboru asi jeden pluk; u divízie prapor.

Stojí teraz otázka, kedy vydelovať druhý sled a kedy zálohy, podľa jednotiek či druhu boja?

Pri nepozornom čítaní Poľného poriadku prichádzali mnohí k názoru, že pešia divízia „zásadne“ útočí v jednom slede a má len vydelenú zálohu, a nepripúšťali iných možností. Kto sa snažil odvážil tvrdiť, že pešia divízia môže útočiť i v niekoľkých sledoch (2—3), taktak,

že nebol vyhlásený za kacíra. Pri hlbšom štúdiu Poľného poriadku zistíme v článku 301 posledný odstavce, že pešia divízia zpravidla útočí v dvoch sledoch; pravda, tu sa myslí útok pri prelome opevneného rajonu. To však neznamena, že v iných prípadoch môže útočiť len v jednom slede. Zase je potrebné postaviť do vzájomnej súvislosti všetkých činiteľov, majúcich vliv na tvorenie sledov. Sostavovanie bojovej zostavy môže priviesť najčastejšie k šablonovitému riešeniu a práve tu je treba prejaviti najviacej tvorivosti v myslení veliteľa a štábu vyššej jednotky.

Najväčší vliv na tvorenie bojovej zostavy bude mať úkol daný nadriadeným veliteľom. Čím hlbší bude úkol, tým hlbšia musí byť i bojová zostava. S hĺbkou úkolu vzájomne súvisí i šírka pásma úseku, t. j. čím bude šírka pásma útoku širšia, tým bude i hĺbka úkolu menšia. Nakoniec bude to terén a prostriedky, ktoré budú mať vliv na bojovú zostavu.

V prípade, že v určitej bojovej situácii bude bojová zostava divízie len v jednom slede, potom v každom prípade veliteľ divízie musí si vydeliť vševojskovú zálohu. Nie je však podmienkou, aby bola záloha vytvorená vtedy, keď má bojová zostava dva sledy, neznamená to však, že si veliteľ nemôže vytvoriť vševojskovú zálohu i v tomto prípade. Všetky tieto okolnosti budú vždy závislé na danej situácii a jej zvláštnosti, ktoré je treba ohodnotiť.

Divízie prvého sledu sboru budú mať bojovú zostavu zpravidla v jednom slede pri útoku na nepriateľa, ktorý spešne prešiel do obrany, prípadne pri protiútku v obrane. Vyplýva to z tej skutočnosti, že obrana nepriateľa bude mať malú hĺbku, nebude pevne vybudovaná a pri protiútku býva hĺbka úkolu zpravidla malá. Pri tom je žiaduce, aby sa útočník oboril na nepriateľa v plnej sile a prelomil jeho obranu prvým náporom.

Je preto zase dôležité vzájomne viazať všetkých činiteľov do súvislosti a jedine tak logicky vyplynie i správne riešenie. Len takéto správne myšlenie je podkladom tvorivej práce veliteľov, zabráni šablonovitosti, privedie k úspešnej činnosti a nebude môcť byť nepriateľom predvídané.

Len v krátkosti som rozobral niekoľko príkladov sklonu k šablonovitému riešeniu, pričom som poukázal jak myšlienkové správne na základe trيزych úvah, je možné dospieť jednoducho k správne mu riešeniu uvedením jednotlivých činiteľov do vzájomnej súvislosti.

Vyskytuje sa tiež mnoho prípadov šablonovitosti v štábnej práci. Sú zostavované vzory dokumentov platné „pre všetky prípady bojovej činnosti“. Nie je na škodu uvádzať vzory dokumentov, je však chybou používať jedného a tohože vzoru v každom prípade a viazať sa otrocky k jednej možnej forme.

Aby som i v tomto postupoval správne, je treba si ujasniť v prvom rade úkol a sice čo sa odo mňa žiada nadriadeným veliteľom, ujasniť si ďalej zvláštnosti situácie v ktorej bude bojová činnosť prevádzaná a čo z týchto zvláštností vyplýva. Na základe tohto ujasnenia budem môcť i ľahko určiť, či mi daný vzor vyhovuje, lebo je treba jeho rozšírenie či prevedenie určitých úprav. Pri takomto postupe opäť správne prijímam rozhodnutie a vyhnem sa šablonovitej práci.

Šablonovitosť v práci vyplýva:

- a) zo strachu pred zodpovednosťou, aby vynesím nových poznatkov, úprav, nových spôsobov práce neprišiel do rozporu s dosavadnou praktikou;
- b) z nedostatku vedomostí, t. j. z nedostatočného ovládania vojenského umenia, lebo vedomostí, ktoré má, mu nedovoľujú prekročiť ich hranice;
- c) z nedostatku politických znalostí, lebo politická vyspelosť zabezpečuje hľadanie nových ciest a rozširovanie dosavadných znalostí;
- d) z nedostatku pružnosti v myslení, ktorý vyviera z nedostatku politických i odborných vedomostí, lebo z pohodlnosti ostať pri starých formách a spôsoboch činnosti.

Vzhľadom na veľké nedostatky vyplývajúce zo šablonovitého spôsobu činnosti a škody, ktoré môžu byť napáchané, je potrebné aby všetci dôstojníci a generálovia čsl. armády na svojich pracovných miestach viedli rozhodný boj k odstráneniu ostatkov šablonovitosti a nedopustili jej zakorenenie vo vojenskom umení.